

Лілія Шевчук

студентка 2 курсу магістерського рівня вищої освіти
економіко-правового факультету Одеського
національного університету ім. І. І. Мечникова

Вплив практики Європейського суду з прав людини щодо застосування принципу правової визначеності у національному судовому процесі*

Протягом останніх десятиліть практика Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) значно вплинула на правову систему України, сприяючи її адаптації до європейських стандартів. Рішення ЄСПЛ стали важливим джерелом судової практики, що впливає на тлумачення прав людини та основних свобод в українських судах. Аналіз тенденцій такого впливу дозволяє зрозуміти, як українська судова система інтегрує міжнародні стандарти в національне правосуддя, сприяючи його розвитку та зміцненню.

Неодноразово в рішеннях ЄСПЛ знаходив своє відображення принцип верховенства права, та все частіше виокремлюються його основний елемент – принцип правової визначеності. Через актуальний курс європейської інтеграції в рішеннях національних судів можна спостерігати активний процес імплементації принципу правової визначеності, особливо в рішеннях Верховного Суду та Конституційного суду України (КСУ). Принцип правової визначеності, окреслений в межах рішень національних судів, гарантує стабільність регулювання правовідносин та дотримання принципу верховенства права, як такого.

В рішенні «Коккінакіс проти Греції» Європейський суд зазначав, що для того, аби судове тлумачення відповідало вимогам Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, необхідно, щоб рішення судів були розумно передбачуваними [1]. Аналогічна концепція правової позиції знаходить своє відображення у справі «Брумареску проти Румунії» [2].

Правові висновки щодо застосування принципу правової визначеності, передбачені в рішеннях ЄСПЛ, знайшли своє відображення і в практиці КСУ. Так, наприклад, в рішенні від 02.11.2004 р. №15-рп/2004 КСУ тлумачив принцип правової визначеності як основний елемент принципу верховенства права [3]. Згодом подібну позицію можна простежити і в рішеннях Верховного суду (ВС). В Постанові від 13.05.2020 р. по справі № 700/670/16-ц Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду скасував рішення першої та апеляційної інстанції через недотримання останніми принципу правової визначеності: «Рішення суду першої інстанції мотивовано тим, що рішення Лісянської селищної ради Черкаської області від 02 червня 2016 року N 8-З/VIІ "Про надання дозволів на розробку землепорядних документацій, затвердження землепорядних документацій, та вилучення надання земельних ділянок", яким позивач мотивує позовні вимоги, ухвалене з порушенням принципу правової визначеності та обмежує законне право відповідача на отримання

* Наукова керівниця – *Анжела Левенець*, доцентка кафедри конституційного права та правосуддя Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова

спірної земельної ділянки, а тому не може бути підставою для задоволення позовних вимог Лисянської селищної ради» [4].

Правова позиція КСУ в рішенні від 29.06.2010 року № 17-рп/2010 містить принцип правової визначеності, згідно якому обмеження основних прав людини та громадянина, а також втілення цих обмежень на практиці допустиме лише за умови забезпечення передбачуваності застосування правових норм, встановлюваних такими обмеженнями. Тобто обмеження будь-якого права повинне базуватися на критеріях, які дадуть змогу особі відокремлювати правомірну поведінку від протиправної, передбачати юридичні наслідки своєї поведінки [5].

Простежуючи інші рішення КСУ, можна зробити висновок, що даний орган за допомогою своїх висновків та правових позицій щодо принципу правової визначеності, ініціює процес його імплементації в рішеннях національних судів, а також створює коректний алгоритм дій для його застосування. Крізь призму рішень КСУ варто виділити такі ознаки принципу правової визначеності: є основним елементом принципу верховенства права; має забезпечити умови для запобігання свавілля щодо особи, а також гарантує створення зрозумілих та передбачуваних для особи наслідків застосування правових норм.

Таким чином, судова практика ЄСПЛ щодо застосування принципу правової визначеності має колосальний вплив на рішення національних судів. На сьогодні, в умовах воєнного стану, процес застосування принципу правової визначеності в національному судочинстві зіштовхується з певними труднощами, проте це не зупиняє судові органи в їх діяльності здійснювати правосуддя в наближенні до вимог рішень ЄСПЛ.

Література

1. Ефективність рішень Європейського суду з прав людини, або справи, розглянуті з 1959 по 1998 рік (Effects of Judgments or Cases 1959-1998). URL: <http://www.eurocourt.in.ua/Article.asp?Aldx=112> (дата звернення: 05.10.2024 р.);
2. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Брумареску проти Румунії» (case of Brumărescu v. mania) від 28 листопада 1999 р. (заява № 28342/95. URL: <http://eurocourt.in.ua/Article.asp?Aldx=307> (дата звернення: 05.10.2024 р.);
3. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 69 Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання) від 02.11.2004 року №15-рп/2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-04#Text> (дата звернення: 05.10.2004 р.);
4. Постанова Верховний Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 13.05.2020 р. по справі № 700/670/16-ц URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89508952> (дата звернення: 05.10.2024 р.);
5. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) абзацу восьмого пункту

5 частини першої статті 11 Закону України "Про міліцію" від 29.06.2010 року № 17-рп/2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v017p710-10#Text> (дата звернення: 05.10.2024 р.);

Юридичний факультет Національного університету
біоресурсів і природокористування України
Інститут права Львівського державного університету
внутрішніх справ
Юридичний факультет Запорізького національного
університету
Юридичний факультет Сумського Національного
аграрного університету
Студентський науковий гурток «Клуб юних теоретиків»

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

учасників

ХVІІІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО- ПРАКТИЧНОЇ ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦІЇ «ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ ОЧИМА МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ»

17 жовтня 2024 р.

м. Київ

УДК: 340:167.1:378.2

**Матеріали XVIII Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції
«Проблеми юридичної науки очима молодих науковців»**

П.78

**Проблеми юридичної науки очима молодих науковців : зб. наук. пр. XVIII Всеукр.
наук.-практ. онлайн-конф. (м. Київ, 17 жовтня 2024 р.) / Укладачка: Віра Качур. К.,
2024. 420 с.**

У збірнику подані наукові здобутки учасників, що присвячені проблемам юридичної науки.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

**За зміст наукових матеріалів відповідальність несуть їх автори та
наукові керівники**